

Från Gyda-viken till Obdorsk.

Af M. E. Arnesen. *)

Den 24 augusti 1881 afreste kapten Nilsson, styrman Wahlgren, matroserna Olsson och Fock samt stewarten för att med båt söka uppnå Jenisej-floden. De hade med sig samojeden Gregori, hvilken skulle tjena såsom tolk, i fall de, i följd af någon olyckshändelse, skulle nödgas fortsätta sin resa till lands. Kaptен Nilsson föreslog, att vi alla skulle begifva oss af med båtarna, men detta afböjde vi andra, dels derföre att vi ansågo det allt för riskabelt att 14 man högt fär-

*) I föregående band af denna tidskrift finnas ej mindre än fyra berättelser om ångaren Oscar Dicksons och skonerten Nordlands färd till Jenisejs mynning, afgifna af olika deltagare i resan. Två af dessa berättelser — *Sibiriakoffs* (Ymer 1881 s. 40—46) och *Frasers* (Ymer 1881 s. 53—69) — behandla de båda fartygens öden från resans början till den 22 oktober 1880, hvilken dag expeditionens chef med två deltagare i densamma lemnade öfvervintringsplatsen och med renskjuts begåfvo sig till Obdorsk. Den tredje berättelsen, afgifven af fångstmannen *P. Johnsen* (Ymer 1881 s. 70—85), omfattar sjöresan och öfvervintringen till den 23 april 1881, då fem man, äfvenledes med renskjuts, lemnade den infrusna ångaren. Slutligen hafva vi af kaptен *Emil Nilsson* (Ymer 1882 s. 53—74) en fullständig berättelse om så väl sjöresan och öfvervintringen som om Oscar Dicksons derefter inträffade förlisning och manskapets vistelse på Gydavikens strand till den 24 augusti 1881, då ytterligare fem man begåfvo sig på hemvägen i en båt uppför Jenisej-floden. För att denna tidskrift skulle innehålla en fullständig redogörelse för den nämnda expeditionen, återstod dock en skildring af den qvarblifna besättningens vistelse vid Gydaviken och hemfärd derifrån. Med anledning häraf har frih. Nordenskiöld uppmanat kaptен *Arnesen*, befälhafvare på Nordland och chef för det sist hemvändande partiet, att författa en berättelse om resan, hvilken uppmaning kaptен Arnesen beredvilligt efterkommit. Då emellertid denna berättelse i de delar, som röra sjöresan, öfvervintringen och förlisningen, väsentligen öfverensstämmer med hvad förut blifvit meddeladt, är här intagen endast den del deraf, som omfattar tiden från den dag, då kaptен Nilsson lemnade de öfriga skeppsbrutne. Derjemte följer en resumé af de af kaptен Arnesen anställda meteorologiska observationer, hvilken resumé blifvit utarbetad af dr *H. E. Hamberg*.

das i en flatbottnad båt, dels derföre att vi hade hvarken kläder eller proviant för en så lång båtresa. Köttet, som bergades från »Oscar Dickson», omkring 50 skålp., togo båtfararne med sig. Vi hade vid deras afresa endast en half ren och något halfrutten fisk. Bröd hade vi deremot nog för en tid, och ryssen Nikitin hade byggt en bakugn af lera, hvori han gräddade bröd; vi hade nämligen ännu kvar af mjölet från Ivanoffs transport. Kapten Nilssons afsigt var att först segla öfver till östra kusten och att der uppsätta ett märke samt nedlägga en berättelse om fartygens förlisning. Sedan detta var gjordt, skulle han söka uppnå Jenisej, men om isen hindrade honom derifrån, skulle han återvända till tältet.

Den 28 aug. funno vi några spillror af »Oscar Dicksons» styrytt ilanddrifna; de voro naturligtvis bortskrufvade från fartyget af isen. Under hela augusti var vädret ostadigt med vexlande vindar och stundom dimma. I första hälften af månaden hade vi en och annan varm dag, och i den senare hälften regnade det några gånger. Då augusti gick till ända, utan att kapten Nilsson kom tillbaka, antog jag, att han lyckligt kommit fram, hvilket äfven sedermera visade sig hafva varit händelsen.

Den 2 sept. voro vi nog olyckliga att mista båten och fisknätet, som låg i densamma, hvadan vi ej hade något att fiska med, utan måste derefter lefva på endast vatten och bröd.

Den 1 september uppreste jag och manskapet på stranden norr om tältet ett högt märke, hvarpå årtal, datum och några af våra namn inristades; likaledes satte jag ett mindre märke på en höjd ofvanför tältet.

Redan de första dagarna af september voro alla spår af sommaren försvunna, och den 3 om morgonen var marken hvit af snö. Nu började det då och då att frysa om nätterna, och vi väntade med längtan, att samojederna skulle anlända, så att vi måtte få renkött. Då emellertid ingen kom, sände Ivanoff den 12 september samojeden Andrei bort till ett tält, som skulle ligga på ett afstånd af 100 verst från vårt läger. Huru dessa människor kunna hitta på den öde tundran är mer än jag kan förstå.

Dagarna blefvo oss nu bedrägligt långa med den usla kost, som stod oss till buds. Ibland kokade vi välling af mjöl med litet rentalg i. Den 21 september voro redan sju af manskapet angripna af skörbjugg; vi hade då i 22 dygn lefvat till största delen på vatten och bröd. I denna vår belägenhet började många att tappa modet.

Den 21 kl. 3 e. m. fick jag från höjden ofvanom tältet se åtta samojedslädar, som kommo körande mot oss. Jag kunde ej rå för att några glädjetårar framträngde i mina ögon, då jag fick se dessa halfvildar

komma, ty de voro de enda vi kunde sätta vår lit till, både i fråga om hemfärden och för vår proviantering för tillfället. Jag sprang genast ned till tältet och förkunnade denna nyhet, som satte nytt mod i alla. Det visade sig snart, att det var Andrei, som kom tillbaka, och att de öfriga voro Jon Bora och två af hans bröder, tre andra samojeder samt ryssen Vassili. Nu slagtades tre renar, och vi började derefter att äta rått kött och dricka blod. Några af de sjuka måste vi tvinga dertill, enär det var det enda läkemedel vi hade mot skörbjugg. Ivanoff ingiek derpå en öfverenskommelse med Jon Bora och hans bröder samt samojeden Boiko, att de skulle skjutsa oss till Obdorsk för 500 rubel. Andrei berättade, att han på aftonen tredje dagen, sedan han lemnat oss, kommit till samojeden Jugorkis tält, der Vassili bodde. Han hade der köpt två renar af Jugorki och bad denne strax köra till oss med dem, emedan vi icke hade något kött och ledo stor brist. Härifrån hade dock Vassili velat hindra honom. Såsom ett annat bevis på denne mans dåliga karakter bör anmärkas, att han hade intalat alla samojeder, med hvilka han sammanträffade, att de på inga vilkor skulle köra oss till Obdorsk för billigare pris än 30 rubel för hvarje släde, men vid detta hans råd hade samojederna icke fäst något afscende.

Kl. 7 på aftonen samma dag afreste samojederna åter, sedan de lofvat, att de, så snart vattendrag och kärr voro tillräckligt frusna, skulle komma och hemta oss. Jon Bora hade sitt tält omkring 200 verst in i tundran.

Den 24 september började viken att åter tillfrysa, och fyra dagar förut hade ny is bildat sig på det grunda vattnet inne vid land. Den 25 kom en flock vildrenar alldeles ned till tältet, men då vi icke hade några skjutvapen, kunde vi ej fälla någon.

Den 28 september mot aftonen kommo samojederna och hemtade oss. Jag och Ivanoff skrefvo då hvar sin berättelse, som jag lade i en flaska, hvilken vi fästade vid märket uppe på höjden. Kl. 8 om aftonen afreste vi efter att hafva legat på land i 57 dagar, och tillbragt 1 år och 4 dagar vid Gydaviken.

Kl. 12 på natten kommo vi till två tält, som samojederna för vår skull uppslagit så långt mot norr. Äfven vi uppslogo der vårt samojedtält, och fördelade oss några på hvar tält. Två af de sjuka voro så svaga, att de icke kunde stiga af och på slädarna utan hjälp. Den 3 oktober blefvo vi alla fördelade i tvenne partier: fem af de våra och ryssen Nikitin följde med Jon Boras bröder; jag, Ivanoff och de öfriga tilldelades Jon Boras karavan. Orsaken hvarför de delade sig i två partier var den, att så många tält och ett så stort

antal renar ej kunde resa i ett följe; de hade nämligen tillsammans öfver 2,000 renar.

Vi måste nu vänta på några af Jon Boras folk, som lågo på fångst ute vid Kap Matte Sale, hvilket, enligt samojedernas utsago, är beläget på en ö, liggande utanför Gyda-halfön på samma sätt som Hvitön utanför Jalmal. Mellan den nämnda ön och fastlandet sades vara ett bredt sund, hvilket samojederna ej kunna komma öfver förr än isen håller att köra, enär de icke hafva någon båt. Likaledes berättade Jon Bora, att den Gydavik, som finnes på våra sjökort och synes vara en vik af Obs mynning, icke skall existera. Han sade, att der är helt land, och att bugten, i hvilken vi öfvervintrade, kallas Gidanski Solif eller Gydaviken, samt att Gydaflo den utmynnar i densamma.

Den 5 oktober kommo de samojeder, som varit på fångst; det var tre män och sex qvinnor. En af männen berättade, att han omkring 250 verst norr om det ställe, der vi befunno oss, hade sett »Nordland» kantrad och på grund. De hade också funnit en iland-drifven köttunna, hvilken jag igenkände såsom tillhörande »Nordlands» proviant. Dessa fångstmän hade äfven funnit en mammutstand, som var omkring 5 fot lång.

Den 10 oktober voro samojederna för sista gången till stranden efter ved; det förråd, de deraf insamlade, skulle nu räcka till dess vi kommo till Tasviken.

Den 13 oktober anlände vi till Jon Boras tält. Först här voro vi alla samlade, och nu skulle resan på allvar begynna. Vår karavan bestod af 5 tält och omkring 100 slädar. Alla män köra hvar sin släde; några köra förut, andra drifva på renarna. De öfriga slädarna äro sammankopplade, och hvart koppel, som består af 7 till 12 slädar, köres af en qvinna, som för sin släde har 3 renar. Hvar och en af de öfriga sammanbundna slädarna drages af två renar, och då alla köra efter hvarandra, upptaga de en ganska lång sträcka.

Vi fortsatte nu resan öfver tundran, som på långa sträckor visade sig vara alldeles slät, endast afbruten af en och annan liten dal; på andra ställen var det deremot backigt, och öfverallt var det fullt af vatten, som nu var fruset.

Enär vår karavan var så stor, gick resan grusligt långsamt, helst som samojederna ej hafva något begrepp om att skynda sig. Somliga dagar måste vi ligga stilla för snöstorm, och åter andra därför att renarna skulle få beta. Om nätterna hade vi ofta besök af vargarna, som ständigt förföljde oss och togo renar, ehuru man sällan fick se dem om dagen. När renarna om natten jagas af vargen, söka de sig till tälten; samojederna hojta då och skrika för att skrämman bort

vargarna. Det var för oss en ljuflig nattmusik! Renar till slagt hade samojederna lofvat Ivanoff att vi skulle få så många vi behöfde. Detta renkött äto vi lika ofta rått som kokt, enär det i förra tillståndet var renare, än när samojederna behandlat det, ty de stå på en låg ståndpunkt i kokkonsten. Om dagarna, när vi åkte, var vår kost en bit fruset rått kött och dertill snö i st. f. vatten. När vi hade snöstorm, var tätlifvet föga behagligt; vi kunde då icke hafva eld upptänd, och det var ej sällan, som vi voro alldeles nedsnöade, då vi lågo i vår sömn, och när vi om morgnarna vaknade, hade vi skägget fullt af is. Det värsta af tätlifvet var dock röken, som förstörde våra ögon, och en massa af ohyra, för hvilken vi aldrig fingo någon ro.

Den 8 november, som var vår 18:de resdag, körde vi öfver Tasviken. Vid stranden af denna vik samlades en del bränsle. Vi behöfde fyra timmar för att fara öfver viken. På många ställen fans så mycken drifis, att det var nästan omöjligt att komma fram, och denna dag var det så kallt, att många fingo frost i ansigtet. De sjuka voro emellertid nu alldeles återställda, hvilket jag tillskrifver renköttets läkekraft. Vi hade nämligen under resan ej annat än renkött att äta; bröd kunde vi ej få, och slutligen hade vi ej heller hvarken mjöl eller salt.

Resan fortsattes nu åter öfver tundran. Den 12 körde vi förbi en sjö, hvars södra strand var bevuxen med busksnår. Den 14 körde vi längs en flod, som kallas Pajalava och utmynnar i Tasviken. Flodens bräddar voro bevuxna med buskskog. Vi fingo hädanefter i vårt tält, der äfven Ivanoff var, mat endast en gång om dagen, nämligen om morgonen, då vi bespisades med te och smutsig torrfisk. Detta var sannerligen icke mycket för den, som skulle sitta och åka hela dagen. Jag frågade då Ivanoff hvarför han skulle svälta oss, då i karavanen funnos öfver tusen renar och alltså tillräckligt kött att få. Härpå svarade han, att det gick för mycket åt, då vi, som voro 13 man, äto upp en liten ren om dagen. Han tog dock icke i betraktande, att samojederna, som slagtade åt oss, förtärde en god del af kroppen.

Den 15 november förökades vårt tåg med ännu ett tält; det var en af Jon Boras bröder med familj, som under sommaren legat ute på fiske. Med samojederna bestod vår karavan nu af inemot 50 människor. Den sist ankomne samojeden berättade, att i den del af tundran, der han uppehållit sig, hade under sommaren herskat en pestartad sjukdom bland renarna, hvilka hade dött massvis, och många samojeder, som ätit af de döda djurens kött, hade äfven satt lifvet till.

Den 19 november träffade vi några samojeder, som under som-

maren uppehållit sig på tundran öster om Gydaviken. De berättade, att de på hösten sett ett vrak, antagligen af en skonert, samt att de funnit åtta lik på stranden; andra berättade, att de sett fem. På min fråga genom ryssen Poltrow, som talade samojediska, om de kunde säga, hvilken nation dessa olyckliga tillhörde, svarade de, att de ej kände det; det enda de visste var, att de icke voro samojeder. För denna underrättelses tillförlitlighet vill jag emellertid icke garantera. Vidare berättade de, att en båt med sex man skulle hafva kommit till Dudinskoj. Dessa antog jag hafva varit kapten Nilsson och hans följeslagare.

Vi anlände samma dag till en flod, som heter Mongo Juribej och som utmynnar i Tasviken. Här sågo vi de första barrträden, nämligen lärkträd och granar, som växte på båda sidor af flodbädden. Den 21 körde Ivanoff och Jon Bora bort till en köpman, vid namn Alexei, som bodde vid Tasviken; vi reste nämligen icke långt från stranden af denna vik. De träffade visserligen icke köpmannen, men af en samojed, som såg efter huset för denne, fingo de två säckar mjöl och några skålpund smör; det var då på nionde dagen som vi icke smakat bröd. Samojedqvinnan Anna bakade nu några kakor, som hon stack på trästickor och satte rundt kring elden. En af dem höll hon på att grädda i två dagar, men det blef i alla fall endast torkad deg.

Den 22 åkte vi i sydvestlig riktning längs floden, som på begge sidor var omgifven af präktig skog. De tre följande resdagarna var landet vildt och öde. Den 25 om aftonen tältade vi i en liten dal, der det fans något skog. Den derpå följande dagens afton tältade vi åter i en dalgång, hvarest det var rik tillgång på skog. Den 27 november lågo vi stilla; denna dag såg jag nio vargar i en flock. På qvällen fick värdinnan i mitt tält, Anna, en son. Hon flyttade naturligtvis i ett annat tält, medan detta stod på. Med denna händelse voro många hedniska bruk och ceremonier förbundna, oaktadt både hon och hennes man bekände den grekiska religionen. Två dagar derefter var hon uppe och körde igen.

De trakter, som vi efter denna dag reste igenom, hade ej ett så ödsligt utseende som tundran, enär skogen nu blef tätare. Den 6 december kommo vi till en större elf, som kallades Hos. Den 7 träffade vi en ostjak, som kom från Obdorsk. Han berättade, att Sibiriakoff genom sin kommissionär Karpoff sörjt för vår vidare befordran till Tobolsk. Likaledes fick jag af honom veta, att de fem man, som reste i april, lyckligt framkommit. Den 8 på aftonen tältade vi i närheten af Nejda-flodens skogbevuxna strand. Nejda är ett betydligare vattendrag och utmynnar i Ob-viken. På hvilka bredd-

grader de ofvan omtalade floderna ligga kan jag icke uppgifva. Den 9 körde vi öfver Nejdä. Den 10 reste Ivanoff och Andrei med extra skjuts till Obdorsk för att hemta bröd och salt åt oss, som vi nu hade saknat en hel månad. Den 11 åkte vi öfver en liten flod, som kallas Sandibej.

Den 14 december voro vi resfärdiga redan kl. 6 på morgonen. Vi åkte denna dag till större delen på Nadym-floden, som, der vi färdades, bildade en mängd öar och holmar, tätt bevuxna med buskar. Vi foro förbi några öde trähus, hvilka om sommaren begagnas af fiskare. Fram på förmiddagen kommo vi till köpmannen Cholins hus. Vi hade då varit 77 dagar på väg från Gydaviken och deraf rest under 42 dagar. Af frun i huset trakterades jag med te och hvetebröd, som nu smakte mig utmärkt väl. Vi tillbytte oss der några kläder för renskinn. I jemförelse med samojedqvinnorna syntes mig Cholins hustru vara en riktig skönhet, men jag kom sedan till det resultat, att hon ej såg bättre ut än folk i allmänhet.

Häriifrån reste vi hela dagen öfver ett flackt land; mot aftonen kommo vi till en plats vester om Nadym, der vi tältade. De följande dagarna reste vi åter i skogen och följde några dalgångar, hvilka sträckte sig i vestlig riktning och voro väl kända af samojederna. Nu träffade vi äfven en mängd samojedkaravaner, hvilka liksom vi drogo mot Obdorsk. Två tält samt största delen af renarna blefvo nu lemnade efter.

Den 18 flyttades de, som hade rest med den andra karavanen, tillsammans med oss; vi hade flere gånger sammanträffat under vägen och talt vid hvarandra. Den 19 sammanträffade vi med samojeden Gregori, som reste med kapten Nilsson. Jag fick nu visshet om, att denne med sitt följe lyckligt framkommit till Dudinskoj.

Den 23 om morgonen lemnade vi tälten och reste sedermera utan tält, för att kunna färdas hastigare, enär vi längtade att snart komma till Obdorsk. Om aftonen gjordes halt; vi tände då upp stockeld och kokade kött, hvarpå vi gingo till kojs i snön. Elden underhölls så länge till dess alla somnat. På detta sätt tillbragte vi julaftonen. Juldagens morgon körde jag och Gregori med tre goda renar för hvardera släden — jag hade nämligen under resan lärt att köra ren — i väg till Obdorsk. Med tre goda renar för en släde kan man köra mycket fort. Vi foro efter en gammal god körväg och kommo till Obdorsk kl. 4 e. m., sedan vi på så kort tid tillryggalagt minst 100 verst. Jag såg då ut som en samojed och icke som en civiliserad människa. Jag tog mig därför strax ett bad och bytte kläder. Dagen derpå anlände mitt öfriga resällskap, alla friska och raska. Vi hade alltså varit 89 dagar på vägen, deraf 49 voro res-

dagars. Samojederna fingo nu sin betalning af Ivanoff, som för Sibiriakoffs räkning uppbar penningar hos Karpoff. Derpå togo vi ett hjertligt afsked af dessa godmodiga menniskor, med hvilka vi nu blifvit helt och hållet förtroliga; somliga af mina kamrater förstodo äfven en hel del af deras språk.

Den 27 på e. m. afreste vi från Obdorsk, fortfarande med renskjuts, till Beresow, dit vi ankommo nyårsdagen 1882 kl. 5 på morgonen. Der träffade vi Sibiriakoffs agent i Jeniseisk, som var på väg till Obdorsk för att derifrån utrusta en expedition, som skulle fara ut på tundran och söka efter oss. Man hade nämligen börjat frukta för vårt öde, då det dröjde så länge, innan någon under rättelse kom från oss. Han blef nu glad öfver att träffa oss alla helbregda.

Från Beresow afreste vi den 3 januari med hästskjuts till Tobolsk, dit vi ankommo den 9. Efter 5 dagars uppehåll derstädes fortsatte vi resan den 14, passerade Tjumen den 15 och kommo till Jekaterinenburg mot middagen den 17. Derifrån reste vi den 18 med jernväg till Perm, dit vi anlände den 19 på f. m. Här skildes vi från Sibiriakoffs agent, som visat sig vänlig och förekommande mot oss på allt sätt, hvarför jag är honom synnerlig tack skyldig. Han försträckte oss äfven med respenningar för vår vidare befordran. Samma dag, den 19, lemnade vi Perm. Mellan denna stad och Kasan voro vägarna dåliga, på grund af mycken snö och de stora varntransporter som skulle till marknaden i Irbit, men sedan vi passerat Kasan, hade vi bättre väg på isen af Volga. Till Nischni Nowgorod ankommo vi den 27 och afreste dagen derpå till Moskwa och vidare öfver S:t Petersburg till Hangö, hvarest vi af stationsinspektoren herr Appelgren m. fl. inbjödos till hotellet och i öfrigt rönte mycken vänlighet af stadens invånare. Från Hangö reste vi den 4 februari med ångaren Express till Stockholm, hvarifrån resan fortsattes till Tromsö, hvilken färd dock gick långsamt på grund af storm och dåligt väder. Slutligen kom jag dock hem efter 18 månaders och 10 dagars frånvaro.